

l. nr. 24

115. 1316

SCOL'A ROMANA.

FOIA PEDAGOGICA

pentru

INAINTAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

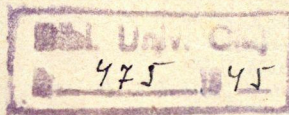
cu concursulu Domniloru: **V. Gr. Borgovanu**, prof. prep. in Gherl'a, **Dr. D. Barcianu**, prof. semin. in Sibiiu, **T. Ceontea**, prof. prep. in Aradu, **Dr. A. Gram'a**, prof. de teol. in Blasiu, **I. Lazariciu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, **Dr. P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m.

de

Max. Popu,
prof. gimn. in Naseudu.

Vasile Petri,
prof. preparandialu em.

Anulu IV.

Tipografi'a lui Teodoru Botschar in Bistritia.

1881.

SCOL'A ROMANA.

FÓIA PEDAGOGICA PENTRU INAINTEAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

la concursulu Domniloru: Dr. **A. P. Alexi**, prof. gimn. in Naseudu, **V. Gr. Borgovanu**, prof. prep. in Gherl'a, **Dr. T. Marcianu**, prof. semin. in Sibiiu, **T. Ceontea**, prof. prep. in Aradu, Dr. **A. Gram'a**, prof. de teol. in Blasiu, **Dr. M. Micu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, Dr. **P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m. etc.

de

Max. Popu,
prof. gimn. in Naseudu.

Vasile Petri,
prof. preparandialu em.

Apare in tóta Marti'a si costa pe 1 anu 4 fl., pe $\frac{1}{2}$ 2 fl. Prenumeratiunile sunt a se adresá la redactiune in Naseudu (Nassod, Transilvani'a).

Naseudu, 1-a Aprile 1880.

Pentru inserate se respunde de siru 5 cr. si tax'a timbrului câte 30 cr. de fie care publicatiune. Scrisori nefrancate nu se primescu, anonime nu se considera.

Catra onorabilii lectori!

Presentandu onorabililoru lectori primulu numeru din „Scól'a Romána“, cursulu IV ex 1880, nu putem a nu le cere scusele pentru intardiarea de pana acuma, intardiare urmata din vin'a d-lui Negrutiu din Gherl'a, carele, precum anunciasemu in ultim'a fascióra a „Scólei Románe“ din anulu trecutu, se legase a infiintá aici in Naseudu o tipografia - filiala, dar' carele in urm'a urmeloru ne-a lasatu pe josu, ba ne-a adusu intr'o incurcala, din care nici pana acuma nu suntemu limpediti. Nime nu regreta cá noi acestu incidentu, de natura nu numai a ne compromite inaintea onorabilului publicu cetitoriu si a ne instrainá simpatiile sale de pana aici, dar' care ne-a facutu, in contra vointiei nóstre, a ne întórce de o cam data érași la ortografi'a „etimologica“, din cauza ca tipografi'a din Bistritia, unde amu trebuitu in ultimulu momentu a ne asiedid cu fóia, nu erá arangiata pentru ortografi'a cu semne, si nici n'a voitu a se arangid singuru numai pentru anulu curentu, ér' pentru unu timpu mai indelungatu nu amu voitu nici noi a ne deobligá, avendu buna sperantia, ca in fine totusi se va infiintá o tipografia romána aici in Naseudu. Asiguramu inse pre onorabilii lectori, ca nu voru suferi nici o scadere din caus'a acestei intardiari. Fóia de aici incolo va esí in fiacare septemana si asia pana la finele anului vomu scóte tóte numerele promise, in totalu 36 de cóle. Prelanga acést'a ne vomu pune tóte silintiele spre a desdauná pre onorabilii lectori si prin unu cuprinsu interesantu si folositoriu totu odata. Vomu tractá tóte cestiumile pedagogice, atátu in disertatiuni teoretice, cátu si in elaborate practice. Ne vomu ocupá de tóte instituttele nóstre de cultura: primare si secundare, pedagogice si teologice, comerciale si industriale. Nu vomu trece cu vederea nici crescerea sexului frumosu, si vomu espune intr'o seria de epistole agendele preotului cá directoru si inspectoru scolaru. Deosebitu de acést'a, unu ciclu de articoli voru avé de scopu a tiné pre lectori in curentulu progresului facutu pe terenulu sciintieloru reale. Spre acestu scopu ni-a succesu a ingagiá unu numeru de profesori din cei mai bine acredítati la poporulu nostru, numele carora s'au si scrisu in fruntea „Scólei Románe“. Alti barbati de scóla ni-au promis si ei a se asociá cátu mai curundu la oper'a nóstra. Depinde acumu numai dela binevoitoriulu concursu materialu alu onorabilului publicu romanu, cá fóia se esiste, se prospereze. Repetimu aici, ce amu disu in celu de antaiu numeru alu „Scólei Románe“: „Amu infiintiatu acést'a fóia in interesulu scóleloru románe: punemu deci sórtea ei in mán'a tuturoru barbatiloru si amiciloru de scóla.“ Rugamu cu deosebire pre invetiatorii nostri, a face propaganda pentru „Scól'a Romána“ in cerculu cunoscutiloru lor. „Viribus unitis!“

Condiitiunile de prenumerare se vedu din fruntea foii.

Redactiunea „Scólei Románe“.

Curagiulu

cá elementu specificu alu educatiunei.

Curagiulu intaresce si pre celu mai slabu si ajuta si pre celu fora norocu.

I.

La tóte popórale civilisate, incependu dela cele mai vechi pana astadi, aflamu curagiulu cultivandu-se cá o virtute cardinala. Cunóscemu efectele acestei virtuti cultivate cu multa energia; cunóscemu eroismulu Spartaniloru dela Termopile, alu Atenieniloru dela Maratonu si Salamine, alu Thebaniloru dela Leuctr'a si Mantinea; cunóscemu eroismulu Macedoneniloru in espeditiunile loru belice. Nu mai puçinu cunóscemu eroismulu Romániloru, prin care au cuceritu lumea si au domnit-o o multime de seculi.

Curagiulu a facutu pre aceste ginti mari si neperitóre.

Déca consultamu istori'a civilisatiunei omenesci, constatamu urmatórele:

1. Cum-ca curagiulu fisicu s'a desvoltatu si cultivatu la tóte popórale mana in mana cu curagiulu eticu si spiritualu. Atenienii cei curagiosi in lupte si in jocuri olimpice au produsu totu odata pre cei mai mari moralisti ai timpului loru, pre Socrate si Plato, precum si pre cei mai mari cugetatori, cari au aflatu si favoritu càile pentru desvoltarea tuturor sciintieloru si artiloru. Macedonenii, saturati de cuceriri, au continuatu in scól'a numita alesandrina calca inceputa de Atenieni, au facutu, cá sciintiele inaugurate de catre Aristotele, parintele sciintieloru, se produca fructe folosítóre omenimei. Románii asemenea au imitatu si in acést'a pre Elini.

2. Curagiulu moralu si spiritualu, curagiulu cugetarii si alu scrutarii libere, insoçitu de o vointia si energia de feru, a contribuitu si mai multu la progresulu omenimei si la imbunatatirea sortii popóraloru, si a seceratu triumfulu unei depline emancipari a popóraloru de intunerecu, de tirania si de sclavia. Acestui curagiu au a-i multiamí tóte descoperirile si tóte inventiunile, in urm'a carora omenimea a inaintatu intru tóte, si putemu dice, ca astadi face minuni. Sub drapelulu acestei virtuti progreséza astadi tóte popórale si-si promovéza viitoriulu si bunastarea etica, intelectuala si materiala. Consultandu istori'a speciala si viéti'a poporului românescu, trebuie

se constatamu, cum-ca acestui poporu, ce a induratu atâte suferintie, curagiulu nu i-a lipsitu nici odata. Viteji'a lui dovedita in atâte lupte, si inca lupte crancene si de esistintia, lupte ce le-a avutu in unu langu siru de seculi, probéza in de ajunsu curagiulu seu pururea viu si pururea vigurosu. Inca sunt próspete mormintele celoru cadiuti in siantiurile Plevnei, ale Rahovei si ale Vidinului, sunt inca nevindecate ranele aceloru eroi, cari au doveditu unu curagiu admiratu de lumea întréga si aplaudatu chiar' si de inimici. Inse nu numai in campania, in resbóia sangeróse gasimu pre Românu curagiosu, ci in tóte afacerile sale, in tóte resursele activitatii sale. De-lu insoçimu la lucrulu de campu, la păstóritu, la pescuitu, la venatu, la plutaritu, cu unu cuventu: ori unde-lu insoçimu, curagiulu lui 'lu aflamu pururea desceptu si emanandu cá o caracteristica esentiala. Se sustine cu totu dreptulu, cum-ca curagiulu este inascutu, este datu dela natura atátu individiloru, câtu si popóraloru. Numai câtu acestu daru alu naturei variéza atátu la popóra, câtu si la individi, chiar asiá precum diferescu si alte virtuti si precum diferescu si vitiurile. Curagiulu cá daru naturalu este pendentu:

a) dela temperamentulu, ce caracteriséza atátu individiu, câtu si popórale, la care trebuie se adaugemu, cum-ca principiulu de ginte contribuie nu puçinu la constituirea acestei virtuti;

b) dela diferitele influentie naturale, sub ale caroru presiune se desvólta omulu. Astfeliu sunt clim'a, relatiunile de viétiá, fenomenele naturali, alimentatiunea si cu deosebire pamentulu séu regiunea, in care vietuiiesce. Déca amu puté graduá curagiulu popóraloru din diferitele zone, amu constatá, cum-ca curagiulu popóraloru din zon'a torida, de pre malurile Indului si ale Gangului si dela pólele Himalaei, este cu totulu de alta natura decâtu acela alu popóraloru din zon'a stemperata, care se bucura de unu climatu mai blandu, cum sunt popórale europene. Asemene si alu popóraloru din tierile nordice, din zon'a cea inghetiata a poliloru, unde au a se luptá cu o multime de grentati, ce le intempina in lapt'a pentru esistintia.

Cele din zon'a torida si inghetiata sunt domnite de influintiele naturei si ale configuratiunei

tierei cu munti si riuri gigante, ér' ceste din urma domnescu preste natura si-iparaliséza tóte influintiele prin mijlóce fabricate in foculu ultimului cuventu alu cugetarii libere si laboriose. Dar' chiar si numai in o tíera locuita de unu ne-amu omogenu, inca gasimu diferentie in privinti'a curagiului. Este constatatu, cum-ca locuitorii din munti totu deuna dovedescu mai multu si mai mare curagiu, decâtu popórale dela siesu, ce se póte esplicá fórte naturalu.

Inse cu aceea, ca omulu are dela natura curagiu, nu este destulu. Multi au curagiu mare, altii fórte puçinu. Si in unu casu si in celalaltu pedagogia are se vina in ajutoriu. Acolo unde este, are se-lu conduca, acolo unde nu este, are se-lu desvólte si se-lu cultiveze. Pedagogulu adevératu, urmarindu scopulu de a cresce din baieti barbati intregi, nu se mai póte multiamí cu artea metódeloru de a desceptá spiritulu si mintea si de a nobilitá inim'a prin cultivarea simtiuriloru moralitatii, ci densulu are de datorintia se-si concentreze tóte fortiele si tóte mijlócele, cá se crésca o tinerime puternica si curagiósa, care se póta dá peptu si se póta coresponde la tóte problemele si recerintiele timpului, are se cultiveze curagiulu incependu inca din primele dile, cand copii calca pragulu scólei, inca de atunci, candu tóte dispositiunile copiiloru se afla inca in embrionu. Sunt multi si de aceia, care afirma, cum-ca fiindu copii de Románu dela natura destulu de curagiosi, ma de multe ori prea curagiosi, ar fi superflu, cá invetiatoriulu séu institutorele se reflecteze si la plantarea si cultivarea acestei virtuti, si acésta afirmatiune cérca a o dovedí sustinendu, cum-ca cea mai mare parte din tierani nu au amblatu nici o di la scóla, si cu tóte acestea documentéza la tóte ocasiunile unu curagiu admirabilu, se lupta cu lupii si cu ursii, mergu la resboiu cu fruntea deschisa si altele asemenea. Admitemu, cum-ca Románulu este si fora scóla, adeca dela natura, curagiosu, inse acést'a chiar asia fiindu, totu are trebuintia de conducere, ceea ce se face prin crescerea, ce o capeta de a casa. Copilulu de tieranu abia fiindu de 6—7 ani, se trimite la oi, la iedi si la alte treburi economice, se trimite la campu, prin paduri si la munti in timpu de nópte. Aci invétia densulu prin indemn

si imitatiune a nu se teme si a-si face curagiu. Astfelu se desvólta copilulu prin impregiurari de acestea si prin viétia practica, si apoi devine barbatu curagiosu. Inse acést'a se referesce numai la copii, ce crescú între astfelu de impregiurari. Asemene se esplica si curagiulu femeii tierane, care nu se teme a amblá vér'a si iérn'a la ori ce ocupatiuni economice, pre dealuri si pre munti, diu'a sinóptea, fora a se teme si fora a avé garde de dame, dupa cum au obiceiú cele dela orasia, firesce mai multu din moda, adeca consecente unui prejudetiu alu timpului. Inse nu asiá se intempla cu copii, ce crescú pre langa casa, aflandu-se totdeuna sub ochii parintiloru séu ai instructoriloru, si nu ambia nicairi decâtu la scóla, acasa si la câte unu vecinu séu rudenia. Afara de aceea se afla multe casuri, candu parintii sub cuventulu de a-si cresce copii in disciplina rigorósa, mergu cu rigórea pana la estremu. In locu de a serví copiiloru numai de conducatori in desvoltarea tuturoru dispositiuniloru fisice, psihice si etice inca din cei de antaiu ani ai desvoltarii, inceptu a pasí cu rigóre esagerata, impedece, ma inadusiescu ori ce pornire copilarésca, ori ce iniciativa, ori câtu de inocenta, asiá incátu copilulu la ori ce jucareia copilarésca este cu fric'a in spate, intimidatu cu pedépsa aspra, ce scie positivu ca o capeta dela tatalu séu dela muma sa. Ma nu sunt rari casurile, candu o astfelu de pretinsa disciplina produce efecte cu totulu contrarie, dà ansa la nascerea nu numai de timiditate, dar si la lasitate si alte vitiuri daunóse pentru intréga viétia. Nu voiescu a pretinde dela parinti, cá se nu-se intereseze de desvoltarea dispositiuniloru si a inclinatiuniloru copiiloru lorú; nu voiescu a dice, cum-ca din o dragoste prea mare parintésca se aprobéza ori ce inclinatiuni rele, precum adese ori se intempla; dar' voiescu a dice, cá parintii se fia conducatori, se apróbe si se conduca tóte dispositiunile si inclinatiunile cele bune si se promoveze desvoltarea lorú, er' pre cele rele se le combata si stirpésca inca in embrionu, in modu rationalu si in profitulu celoru bune.

In casuri dar', candu curagiulu de copilulu lipsesce séu din o cauza séu din alta, séu se constata o desvoltare sinistra, séu candu se vede, cum-ca este prea micu si ambiguu: cine are se

suplinésca si se repara ze acést'a? Cine are se conduca pre copilu, cá se devina barbatu, barbatu curagiosu, barbatu intregu? Cine altulu decátu scóla, decátu educatiunea invetiatoriului!!

Inainte de a trece la metodu, ce trebuie a se folosi in educatiune, pentru a plantá, a desvoltá si a conduce acésta virtute in copilu, indata ce intra in scóla; inainte de a consultá sfaturile pedagogiei, trebuie se ne formam mai antaiu o definitiune clara despre conceptulu „curagiu.“ Inca filosofulu elinu Plato dice, cum-ca sapienti'a este virtutea sciintiei, moderatiunea este virtutea pofteloru sensuale, fortitudinea séu viteji'a virtutea curagiului. Pedagogulu Baner dice cum-ca curagiulu este o virtute cardinala a vointiei si o recomanda a se intrebuintiá nu cu mai puçina energia, cá iubirea, pre care o considera de o virtute cardinala a simtimentului. séu nu mai puçinu decátu veritabilitatea, ce o considera cá o virtute cardinala a cugetarii.

Noi intielegemu sub curagiu: Nesuinti'a impreunata cu speranti'a de a esoperá ceea ce datorinti'a ne impune a scóte la cale in butulu tuturor impedecamenteloru si periculeloru. Viteji'a nu este altu ceva, decátu curagiulu, ce se continua in ori ce periclu.

Acolo, unde speranti'a de reusire este precumpenita de posibilitatea reusirii, curagiulu degeneréza in temeritate, si déca nereusirea este segura, degeneréza in obstinatia. La adeveratulu curagiu speranti'a reusirii se baséza pre convingerea, cum-ca tóte, intru cari voimu a reusi, cauta se stee in deplina armonia cu principiulu moralitatii omenesci, cu principiulu adeverului si alu dreptatii. Acestu curagiu este moralu, in contrastu cu celu fisicu, carele se baséza pre increderea puteriloru sale fisice, precum si pre nesuintiele naturali ale temperamentului, si de aceea acésta virtute se considera cá virtute barbatésca, precand paciénti'a se considera dreptu virtute femeiesca. Si déca voimu, cá curagiulu fisicu se gasésca adeverat'a mesura morala, este de lipsa a se impreuná cu curagiulu moralu séu eticu si cu celu intelectualu. Altcum curagiulu moralu si spiritualu se póte promová deodata cu celu fisicu si atunci, candu acel'a este puçinu dispusu dela natura, si anume

déca se deprindu fortiele morale, se descépta increderea de sine si se stirnesce o initiativa, o activitate spontanee. Cum-ca si femei'a este capace de unu astfeliu de curagiu, si inea curagiu superioru, ne arate istori'a tuturoru popóraloru destulu de evidentu si prin esemple numeróse.

(Va urmá.)

Quod differtur non aufertur.

Nu credemu se aiba cine-va o positiune mai grea, decum e astadi positiunea profesoriloru români dela scólele medie. Prelanga cea mai buna vointia, prelanga cele mai mari sacrificii, densii nu potu veni acolo, unde sunt altii. Causele sunt tare evidente si cunoscute. Scólele medie la noi sunt tare puçine. Avemu siese scóle medie romanesci, cinci gimnasii si o scóla reala. Tare puçinu façia cu numerulu poporului românu din Austro-Ungari'a. Inse acést'a nu e reulu celu mai mare. Reulu celu mai mare este, ca dupa ce suntemu puçini, suntemu avisati numai la noi. Ceea ce este iertatu altor'a, nu ne este concesu nici a cugetá. Sciintiele sunt unu bunu comunu. Ele n'au nemieu cu politic'a, séu celu puçinu aru trebuí se nu aiba. Inse astadi traimu in unu timpu, cátu cea mai mica miscare pre terenulu puru scolasticu se si cualifica póte de agitativne, de nu cum-va mai multu. Nemtii nostri participa la adunarile invetiatoresci generali in Berlin séu aiurea, unde se tienu, si sunt reprezentate tóte partile locuite de Nemti. Nu li-o ia in nume de reu, si cu totu dreptulu. Ce s'ar intemplá, candu noi amu participá la veri o reuniune ori conferintia, se dicemu in Iasi ori Bucuresci séu candu de acolo ar' veni la noi in o atare afacere. Responsulu nu este greu.

Inse déca asia sunt impregiurarile, se ne supunemu loru; déca suntemu avisati numai la noi, se ne restringemu aicea.

Dar' intre marginile anguste, ce ne sunt puse, se ne miscamu. Déca nu potemu multu, se facemu baremu puçinu.

Sunt cati-va ani, de candu fericitul directoru Dr. Mesiota si cu profesorulu si actu canoniculu Moldovanu pasise cu ide'a de conferintie ale totoruru invetiatoriloru dela scólele medie românesci. Dar' durere, fericitul Mesiota se du-

se cu dorința de a-si vedé realizata ide'a. Profesorulu Moldovanu traiesce si cu elu credemu ca traiesce ide'a, credemu ca caus'a numai s'a amanatu, nu s'a datu inse uitarei pentru totu dé-un'a, si asia inca se póte realizá.

Nu scimu, cari sunt piedecile, preste cari au datu atunci. Presupunemu, ca intre altele a fostu un'a, care chiar asia va fi si astadi. Acea inse este dupa noi starea materiala. E bine cunoscutu, cum-ca atari intruniri sunt impreunate cu spese, ér' invetiatorii nostri in genere, si cei dela scólele medie in specie nu sunt brilliantu platiti. Erá vorb'a de acésta si atunci. S'a datu si o parere, cum s'ar puté încâtu-va ajutá causei. Starea de astadi a profesoriloru nu e mai buna decâtu atunci, celu puțin dupa cum scimu noi. Inse cu tóte acestea pre langa órecari sacrificii, realizarea ideii este posibila. Apoi punendu in cumpena sacrificiile aducende, cu folósele, ce s'ar câscigá, asia credemu, ar apesá cu multu mai tare, decâtu cá se se mai lase se dórma caus'a.

Nu voimu a motivá necesitatea conferintiei ori intrunirei, pentru ca suntemu de firma credintia, ca acést'a o va recunósce-o ori si care profesor. Standu acést'a, apelamu la autorulu ideii, care mai traiesce, si-lu rugamu, cá se încépa a lucrá pentru realizarea ei, cu atâtu mai tare, cu câtu dupa positiunea ce o are astadi, póte i va fi mai usióra realizarea.

Din sinulu conferintieloru invetiatoresci.

Este cunoscutu, ca Venerabilulu Consistoriu, prin cerculariulu seu dto Sibiu, 7 Juniu 1879, Nr. 1613 scol. a ordonatu a tiné invetiatorii gr. or. din archidieceasa in dilele dela 10—15 Augustu a. c. conferintie, in anumite cercuri, sub unu conducatoriu denumitu din partea Venerabilului Consistoriu pentru fia care cercu, desemnandu-se prin acestu cerculariu totu odata si obiectele de desbatere.

Publicandu-se pana acuma mai multe protocóle si rapórté ale prescrizeloru conferintie invetiatoresci din luna lui Augustu a. c., speru a fi cuviinciosu si salutaru a impartasi aici pe scurtu, cu permisiunea onorabilei redactiuni, si vederile invetiatoriloru din „Tiér'a Bârsei,” intruniri într'o adunare generala extraordinara, tinuta la Brasiovu in 25 si 26 Augustu a. c., asupra punctelor din prea laudatulu cerculariu alu Venerabilului Consistoriu,

Conclusele luate de adunarea generala se reasuma in urmatórele puncte:

I. Relativu la tem'a: „Cari impregiurari impiedeca inca si astadi progresulu invetiamentului poporalu, apoi propuneri practice pentru delaturarea acelorá.”

Adunarea generala constata urmatórele impregiurari:

1. Ca poporulu nostru, in unele locuri, inca n'are destula convingere, cascigata prin propri'a esperintia, despre insemnatarea si folosulu invetiamentului si prin urmare nu considera scól'a de o institutiune importanta si delipsa pentru elu.
2. Partea cea mai mare a poporulu nostru e seraca, si din caus'a acést'a cei mai multi copii nu se potu vedé cu carti si recuisele recerute.
3. Comitetele parochiale, in a caroru competintia zace si promovarea causei invetiamentului, pre cum si unii inspectori scolari locali nu desvólta activitatea receruta pentru inaintarea invetiamentului.
4. Comitetele, precum si scaunele ppbiterele, in frunte cu protopopii cá inspectori districtuali confesionali, inca nu punu destulu pondu pe invetiamentulu poporalu.
5. Este cunoscutu ca, cu câtu scól'a este cercetata mai desu de organele superioare scolastice, cu atâtu mai multu organele inferioare, chimate in prim'a linia a ingrijí de scóla, desvólta o activitate mai mare; reuniunea constata, ca scólele din partile acestea, de unu siru de ani încóce, n'au fostu cercetate de locu de referintele scolaru archidiecesanu séu de unu altu membru din senatulu scolaru.
6. O parte din invetiatorii nostri poporali, fiindu reu salarisati, ba si altii cu salarie bune, se ocupa in prim'a linia cu afaceri economice etc., cu daun'a invetiamentului.
7. Se mai afla si acum inca unele locuri, in cari cladierea scólei nu corespunde recerintieloru, ajustarea este defectuósa si pentru sustinerea ei se pórtá prea puțin grija.
8. Lipsesce unu planu de invetiamentu corespundietoriu pentru scólele poporale.
9. Lipsesce manualele didactice corespundietóre.
10. Nu esista biblioteci poporale si lipsesce interesulu pentru sustinerea unei foi pedagogice.

Dreptu remedii la cele sulevate se propunu de catra adunarea generala urmatórele:

ad 1. Preotimea, atâtu in biserica câtu si cu alte ocaziuni, cu cuventulu si cu fapt'a, se descepte in poporulu nostru simtiulu de cultura preste totu si nesuinti'a de a pretiui scól'a cá institutiune necesara pentru esistinti'a sa. — La adunarile generale ale reuniunei se ia parte si preotii, cá inspectori locali de scóla (Ar fi de doritu, credu eu, cá d-nii preoti din raionulu reuniunei nóstre, cari atâtu in privinti'a spirituala eátu si in cea materiala stau mai pe sus de câtu multi alti preoti de prin alte tracte ppbiterele din archidieceasa, se se faca toti membri ai acestei reuniuni, cá astfelu reuniunea, fiindu sprijinita de nisce factori atâtu de insemnati, se póta ea insasi de-

aturá mai usioru si cu deseversire multe neajunsuri, cari se ivescu in privinti'a scólei.

ad 2. Se se infiintieze in fia care comuna câte unu fondu, din carele se se procure pentru copii seraci recuissiteles necesarii pentru scóla. Venerab. Consistoriu, precum si Associatiunea Transilvana se binevoiésca a sprijini infiintierea acesteru fonduri, éra sínódele parochiale se puna in bugelu o suma anumita pentru acestu scopu.

ad 3. Venerab. Consistoriu se influintieze, prin organele sale, cá comitetele parochiale, pre cum si inspectorii locali se-si implinésca cu scumpetate datorintiele sale acia de scóla.

ad 4. In comitetele pbbiterale se se infiintieze o comisiune scolastica, carea se se ocupe numai cu afaceri puru scolastice. Domnii inspectori districtuali se faca mai desu visitatiuni scolare prin tractu, éra in casu de impiedecare se concrédá acésta afacere unui membru din comisiunea scolara infiintianda.

ad 5. Dela centru, adeca din sinulu senatului scolaru archidiecesanu se se esmita comisari séu si referintele scolaru, cá se visiteze celu puçinu totu la 3 ani scólele.

ad 6. Autoritatile scolare, cu deosebire protopopii se priveghieze, cá fia care invetiatoriu se se ocupe in prim'a linia de scóla. Comitetele parochiale se se provóce a se ingrijí de imbunatatirea salarieloru invetiatoresci si de platirea loru regulata.

ad 7. Venerab. Consistoriu se intrevina cu totu dea-dinsulu, cá fia care comuna bisericésca se se silésca a-si edificá, sustiné si ajustá scól'a, conformu legii.

ad 8. Venerab. Consistoriu se binevoiésca a se ingrijí, cá se se elaboreze unu planu de invetiamentu corespundietoriu pentru scólele populare.

ad 9. Venerab. Consistoriu se escrie premii pentru cele mai bñne manuale didactice.

ad 10. Inspectorii districtuali se influintieze, cá in fia care comuna se se infiintieze biblioteci pentru tinerimea adulta si se prenumere o fóia pedagogica recunoscuta de buna.

II. Relativu la tem'a a II-a propusa de Venerab. Consistoriu: „Darea de parere pentru compunerea unui planu de invetiamentu, prin care se se póta satisface articolului de lege XVIII din 1879, privitoriu la invetiamentulu obligatoricu alu limbei magiare in scólele populare române gr. or. din archidiecesa“, adunarea generala nu se simte in positiune de a luá in privinti'a acestui punctu vre unu conclusu, din consideratiune, ca n'are materialu pregatitoriu, nici puncte de manecare.

III. Relativu la tem'a a III-a: „Pece cale si-aru puté invetiatorii scóleloru nóstre populare insusí mai cu inlesnire cunoscinti'a limbei magiare in estensiunea prescisa prin lege“, adunarea generala este de parere, cá Venerab. Consistoriu se intrevina la guvernulu tierrei, cá se se infiintieze cursuri supletorice, in fia care comitatu, sub conducerea unoru

barbati de scóla, cari pricepu limb'a magiara si romána perfectu. Se intielege de sine, ca aceste cursuri se voru intretiné cu spesele statului.

IV. Relativu la punctu IV despre infiintierea de reuniuni invetiatoresci, conformu proiectului comunicatu din partea Venerab. Consistoriu archidiecesanu, adunarea generala constata, ca in partile acestea esista reuniune, constituita de mai multu timpu, pe bas'a unoru statute aprobate si de Venerab. Consistoriu si nu simte necesitate de a modificá deocandata aceste statute.

Brasiovu, 15. Decembre 1879.

Unu membru alu reuniunei invetiatoriloru romani gr. or. din „Tíer'a Bârsei.“

Tractarea unoru poesii.

Lectiuni practice pentru clas'a a IV-a dela o scóla normala.

I.

P a s t r a r e a. *)

Unu sultanu odata, amblandu prin cetate,
Pe josu cu vizirulu, in haine schimbate,
Vediù inainte-si o pará scapata,
Si-o ridica singuru, plecandu-se 'ndata.
Vizirulu acést'a urmare vediendu-i
Si pazindu-i vremea, l'a 'ntrebatu dicendu-i:
„Me értá, stapanu, pentru indrasnire,
Ca imi slá in cugetu o nedumerire.
Mi-a fostu de mirare, cá o pará mica,
Carea si nimic'a póte se se dica,
Unu sultanu cá tine, bogatu cu hasnale,
Se te pleci la dens'a, se o iai din cale!“
— Sultanulu response: „Acelu ce din fire
Va luá parau'a in despretuire,
Din puçinu se 'nvétia intru nepastrare,
Cá se nu se uite nici la banulu mare.
Omulu, care scie a traí cu pastru,
Parau'a o are la galbenu capestru.
Dise-si, ca parau'a nu e lucru mare;
Dar' cátu de greu este, omulu candu n'o are!
Parau'a e mica, dar' locu mare prinde;
Cáci candu iti lipsesce, pana nu ti-o vinde.
D'aceea parau'a omulu celu cu minte
Trebui cá pre galbenu s'o aiba 'nainte:
Ca jocu cine-si bate si-i dá cu piciorulu,
Cu vreme ajunge, cá se-i duca dorulu.“

A. Planulu tractarii.

1. Convorbire prealabila.
2. Introducere.
3. Cetirea piesei prin invetiatoriu.

*) A se vedé: „Legendar séu carte de cetire“ pentru scólele populare de Vasile Petri. Partea I; pentru alu 3le si alu 4le anu de scóla. Sabíu, 1878. Tipografia archidiecesana. Pretiulu unui esemplaru legatu 45 cr.

4. Explicarea piesei.
5. Enerarea piesei din partea scolarilor.
6. Tractarea piesei in privinta formei.
7. Cetirea ei prin scolari pana la desteritate.
8. Memorisarea si recitarea piesei.

B. Tractarea insasi.

1. Convorbire prealabila. Cum se numesce **tiér'a**, in care traimu noi? Mai numesce-mi unele tieri, **N!** De care statu se tiene **tiér'a** nóstra? (de monarchi'a Austro-Ungara). Din câte parti consta monarchi'a Austro-Ungara? Cari sunt acele doue parti? Cum se numesce **domnitoriulu** unui imperiu? Dar' **domnitoriulu** unui regatu? Numesce-mi alte imperie! **N!** Ce regate mai cunósceti voi? Ce nume mai póta unele state? Numesce-mi câte-va **principate**, **N!** Numesce-mi statele de pe peninsul'a **balcanica** si capitalele lor, **N!** **Domnitoriulu** ocârmuiesce séu **guvernéza** statulu. Pentru cá se póta **guverná** mai bine, elu are langa sine barbati intielepti, cu cari se **sfa-tuiesce** in trebile statului. Acesti barbati se numescu **mi-nistri**. Ce sunt dara ministri, **N!** Câti ministri are **regatulu** Ungariei? Cari sunt aceia? Ministrulu primu se numesce la noi si ministru-presedinte. Repetéza acést'a, **N!** In Turci'a ministrulu-presedinte se numesce **viziru** séu **marele viziru**, éra **imperatulu** se numesce **sul-tanu***.

2. **Introducere.** In bucat'a deja cetita: „**Tig'la din acoperisiu**“ am invetiatiu din **esperinti'a** unui **tieranu**, ca nu e bine a amaná unu lucru de astadi pe mane; **re-ulu** **trebue** **stirpitu** inca la inceputu, cáci dupa ce se **la-tiesce**, **stirpirea** lui ne costa multi bani si multa **ostenéla**. Candu s'aprinde o casa, la inceputu **foculu** se póte **stinge** cu o cofa de apa; mai tardiu nu **ajungu** **fantani** intregi Asia e si cu unu **morbu**: **dintru'ntaiu** **bóla** se póte **vin-decá** usioru; **incapuindu** inse asupra nóstra, anevoiá **scapamu** de ea. — Astadi vomu **invetiá** dela unu **sultanu** unu **altu** lucru prea **folositoriu**. Deschideti **Legendarele** la **pagin'a** 98, **bucat'a** 124!

3. **Cetirea** **piesei** prin **invetiatoriu**. Dupa ce **pies'a** se **cetesce** **antaiu** de catra **invetiatoriu**, o **ma** **cetescu** inca odata **scolarii**; apoi **urméza**:

4. **Explicarea** **piesei**. **Cetesce** inca odata **pro-positiunea** **prima**, **N!** (Unu **sultanu** ..., 'ndata) **Despre** **cine** e **vorb'a** in **propositiunea** **acést'a**? **Ce** sunt **sultanii**? **Care** este **capital'a** **Turciei**? (**Constantinopolea** séu pe **turcesce** **Stambulu**). **Asia** **dara** unde a **avutu** **locu** **intemplarea** **acést'a**? **Ce** se **dice** **despre** **sultanu** in **propositiunea** **acést'a**? **Cum** **amblá** **sultanulu** prin **cetate** (pe **josu**). **De** **cine** **erá** **elu** **insoçitu**? **Cine** se **numesce** in **Turci'a** **viziru**? **In** **ce** **feliu** **de** **haine** **erá** **sultanulu** **imbracatu**? **Pentru** **ce** **amblá** **elu** in **haine** **schimbate**? (**Cá** se nu **fia** **cunoscutu**). **Si** **pentru** **ce** nu **voia** **elu** se **fia** **cunoscutu**? (**Cá** se **afle**, **cum** **traiescu** **ómenii**, **ce** **vorbescu** **ei** **asupra** **lui** **si** **asupra**

*) Pentru unu **stadiu** mai **inaintatu** se **potu** **adauge** **inca** **urmatórele** **explicari**; **Sultanulu** se **mai** **numesce** **si** **padisiachu**, **locuinti'a** **sa**: **saraiu**, **locuinti'a** **marelui** **viziru**: **pórta** **séu** **in-alt'a** **porta**; **consiliulu** **ministriloru**: **divanu**.

ocârmuirei. **Amintire** **despre** **Josifu** **alu** **doile**). **Ce** este **parau'a**? (**Banulu** **celu** **mai** **micu** **in** **Turci'a**; „**para**“ se **pronuncia** **cu** „**a**“ **claru** **in** **amendoue** **silabele**, **accentulu** **inse** **se** **pune** **pe** „**a**“ **din** **urma**). **Ce** **va** **se** **dica** „**pará** **scapata**“? (**pierduta**, **cadiuta** **josu**). **Cine** **a** **ridicatu** **parau'a**? **De** **ce** **nu** **a** **ridicatu-o** **vizirulu**? (**i-s'a** **parutu** **prea** **nein-semnata**) — **Sultanulu** **inse** **a** **pusu** **pretiu** **pe** **pará**; **cari** **cuvinte** **din** **poesia** **dovedescu** **acést'a**? (**elu** **a** **ridicatu** **pa-raru'a** **singuru** **si** **inata**) **Cetesce** **propositiunea** **urmatóre**, **N!** (**Vizirulu** ... **cale**“). **Cum** **mai** **putemu** **dice** **in** **locu** **de** „**urmare**“? (**lucru**, **fapta**). **Cetesce** **propositiunea** **acést'a** **asia**, **cá** **in** **locu** **de** „**urmare**“ **se** **fia** **alta** **vorb'a**! **Cum** **mai** **putemu** **dice** **in** **locu** **de** „**padindu-i** **vremea**“? (**a** **asceptatu** **se** **incapa** **elu** **la** **vorb'a**). **Candu** **vorbesci** **cu** **mai** **mari**, **nu** **este** **bine** **a** **te** **indesa** **cu** **vorb'a**, **candu** **nu** **se** **cade**; **preste** **totu** **nu** **este** **bine** **a** **te** **bagá** **in** **vorb'a** **altuia**. **Cum** **anu** **puté** **dice** **in** **locu** **de** **stapanu**“? (**aici**: **imperate**, **domniteriule**, **maiestate** etc). **Cum** **s'ar** **puté** **dice** **in** **locu** **de** „**imi** **stá** **in** **cugetu** **o** **nedumerire**“? (**nu** **sunt** **in** **claru**, **nu** **potu** **intielege**, **n'am** **stare**). **Cum** **se** **mai** **póte** **dice** **in** **locu** **de** „**bogatu**“? (**avutu**). **Cine** **se** **dice** **bogatu**? **cine** **lipsitu**? „**Hasnale**“ **este** **cuventu** **turcescu** **si** **insémna**: **avutii** **mari**, **pietri** **scumpe**, **aurarii** **si** **argintarii**. — **Cetesce** **propositiunea** **urmatóre**! („**Sultanulu** ... **mare**“). **Inca** **odata**, **N!** **Cum** **se** **póte** **dice** **mai** **simplu**: „**a** **luá** **paraua** **in** **despretiuire**“? (**a** **despretiui** **parau'a**). **Ce** **insemnéza**: **a** **despretiui** **parau'a**? (**a** **nu** **pune** **pretiu** **pe** **ea**; **a** **nu** **o** **ridicá**, **candu** **o** **gasesci** — **cá** **vizirulu** — **séu** **a** **o** **pradá** **pe** **lucruri** **de** **nimicu**, **candu** **o** **ai** **in** **avere**). **Despre** **cine** **se** **póte** **dice**, **ca** **despretiui** **parau'a** „**din** **fire**“? (**despre** **acela**, **care** **este** **dedatu** **de** **micu** **a** **o** **nesocóti**). **Ce** **va** **face** **mai** **tardiu** **omulu** **acela**, **care** **s'a** **deprinsu** **de** **tineru** **a** **despretiui** **banulu** **micu**? (**nu** **se** **va** **uitá** **nici** **la** **banulu** **mare**). **Si** **cine** **nu** **pretiui** **parau'a** **preste** **totu**, **adeca** **nici** **banulu** **micu**, **nici** **banulu** **mare**, **la** **ce** **se** **invétia** **elu** **prin** **acést'a**? (**la** **nepastrare**). **Cá** **se** **intielegeti** **mai** **bine** **acést'a**, **insemnati-ve**: **Cine** **nu** **chieltui** **parau'a** **decátu** **pe** **lucruri** **de** **neaparata** **trebuintia**, **fara** **de** **cari** **adeca** **nu** **póte** **fi**, **acela** **se** **numesce** **pastratoriu**. **Re-petéza** **acést'a**, **N!** **Cine** **este** **inse** **pradatoriu**? **Cetesce** **propositiunea** **urmatóre**! („**Omulu** ... **capestru**“). **Cum** **se** **mai** **dice** **in** **locu** **de** „**pastru**“ (**pastrare**). **Ce** **dice** **aici** **sultanulu** **despre** **pará**? (**este** **capestru** **la** **galbenu**). **Care** **animalu** **se** **pórta** **de** **capestru**? **Va** **se** **dica**: **precum** **calulu** **vine** **dupa** **capestru**, **asia** **vine** **galbenulu** **dupa** **pará**. **Astadi** **o** **pará**, **mane** **o** **pará**, **cu** **timpulu** **se** **face** **din** **ele** **unu** **gal-benu**. **Din** **contra**, **cine** **parau'a** **nu** **o** **socóte**, **nice** **la** **gal-benu** **nu** **o** **scóte**. — **Cetesce** **propositiunea** **urmatóre**! **Ce** **se** **dice** **aici** **despre** **pará**? (**este** **mica**). **Dar** **cu** **tóte** **ca** **este** **mica**: **ce** **face** **ea**? (**prinde** **locu** **mare**). **Pentru** **ce**? **Candu** **o** **pane** **se** **vinde** **cu** **10** **cr.** **lipsindu-ne** **unu** **singuru** **cruce-riulu** **nu** **voiesce** **a** **o** **vinde** **cu** **paguba**. **Asia** **e** **si** **cu** **alte** **lucruri**, — **Cetesce** **propositiunea** **din** **urma**! **Cum** **trebue** **se** **pretiui** **parau'a**? (**cá** **si** **pre** **galbenu**). **Cine** **o** **pre-tiuesce** **astfelu**? (**omulu** **euminte**). **Ce** **insemnéza**: **a-si** **bate** **jocu** **de** **ceva**? **a-i** **dá** **cu** **piciorulu**? **Ce** **se** **intempla**

cu acela, carele i-si bate jocu de paraua, i dà cu picio-
rulu? Ce însemnéa: „i duce dorulu?“ (ar dori se o ai-
ba, va se dica: nu o are, e lipsitu de ea). Ce omu a
fostu sultanulu? (pastratoriu). De aceea a si fostu elu
fórte avutu. Pana candu Turci'a a avutu sultani de ace-
tia, a fostu si ea puternica si fericita. Mai tardiu inse sul-
tanii au devenitu pradatori, si cu densii a decadiutu si
statulu loru. — Ce invetiamu noi din bucat'a acést'a?
Asia este, a fi pastratori, a iubi pastrarea. Ce însemnéa
acést'a cu alte cuvinte? (a nu chieftu banulu decátu pe
lucruri, cari ...) Însemnati-ve unu proverbiiu, care se
potrivesce cu invetiatur'a acést'a: Cine cumpera ce
nu-i trebuiesce, preste puçinu va vinde ce-i
trebuiesce.“ (Repitiune). — Cum este intitulata po-
esi'a nóstra? Ce titulu i-sa'r mai puté dá? (Sultanulu
pastratoriu. Sultanulu si vizirulu. Sultanulu si parau'a etc.
(Va urmá).

Varietati.

(**Personalii**). Maiestatea Sa imperatulu si regele
nostru s'a induratu prea gratiosu a denumi de archi-
episcopu si metropolitu alu Bucovinei si Dalmatiei pre
vicariulu archiepiscopescu si archimandritulu de pana aici,
I. P. Cuvios'i a Sa Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu.

(**Gimnasiulu din Naseudu**). In Ungari'a avemu
4 gimnasilor românesci complete (de câte 8 clase), si a-
nume: gimnasiulu gr. cat. din Blasiu, gimnasiulu gr. cat.
din Beiusiu, gimnasiulu gr. or. din Brasiovu si gimnasiulu
Franciscu Josefinu gr. cat. din Naseudu. Acestu din urma
este celu mai tineru, s'a infintiatu la anulu 1863 de catra
comitetulu administrativu de fondurile scolare granitieresce
ale fostului alu II-le regimentu românú de granitia si se
sustine din fondulu asiá numitu „centralu“ (candu va de
provente), alu carui venitu principalu este venitul din
dreptulu regalú séu alu crismaritului. Corpulu didacticu
consta din 13 profesori, 1 magistru de desemnu si 1 ma-
gistru de musica. La anulu 1870—71 gimnasiulu a de-
venitu completu si a datu primulu esamenu de maturitate.
Frecuentarea gimnasiului se póte vedé din urmatórele date.
Au f. stu adeva in anulu scolasticu:

1870—71	frecuentanti	162,	maturisanti	17,
1871—72	„	150,	„	9,
1872—73	„	165,	„	13,
1873—74	„	163,	„	8,
1874—75	„	158,	„	8,
1875—76	„	170,	„	11,
1876—77	„	171,	„	8,
1877—78	„	177,	„	11,
1878—79	„	192,	„	12.

(**Din Români'a**). In cuventulu de tronu, prin
care s'a deschisu, la 15/27 Novembre 1879 sesiunea or-
dinara a corporilor legiuitóre din Români'a, gasimu ur-
matoriulu pasagiu privitoriu la invetiamentulu publicu:
„Imbunatatirile aduse in ultimii ani diferitelor grade de
invetiamentu publicu, prin separarea clasei I-a de a II-a,
pe câtu mijlócele au permis, infintierea din nou si se-

pararea câtor-va catedre la universitati, cum si infintierea
unei adoua facultati de medicina la Iasi etc., sunt atâtea
progrese facute in invetiamentulu nostru publicu. Guver-
nulu meu va urmá nu mai puçinu si in viitoriu a se pre-
ocupá de completarea invetiamentului. Patriotic'a solici-
tudiné a Corporilor Legiuitóre corespunde, sunt sicuru,
dorintielor generale de a se distribu instructiunea pri-
mara in tóte unghiurile patriei, si de a se dá o mai mare
desvoltare diferitelor ramure de cultura speciala. Scó-
lele normale, menite a pregati invetiatori rurali, au
trebuintia de multe imbunatatiri, spre a puté corespunde
in tóte scopului, pentru care ele sunt create, intre altele,
trebuie se li-se alipésca câte-va scoli primare pentru
practic'a pedagogiei. In anulu acést'a s'a ela-
boratu si promulgatu program'a gimnasielor reale, in-
dispensabile unei directiuni practice in instructiune, lucru
la care tinde Guvernulu Meu pentru completarea sistema-
tica a culturii poporului. In realizarea acestei simtite ne-
cesitati nu Me indoiescu ca veti grabi a inlesni mijlócele
necesare deschiderii si organizarii instructiunii
profesionale, menite a contribui in modu sicuru la
desvoltarea economica a terei. Cu tóte mesurile deja luate,
cá se se completeze si se se inlesnésca predarea cu suc-
cesu a studiilor universitare, invetiamentulu superioru
nu mai puçinu are nevoia de deosebit'a d-v. atentiune,
mai alesu in faci'a noiei situatiuni politice, ce a doban-
ditu tiér'a nóstra.“

Bibliografia.

Principii din pedagogi'a generala de Dr. Ilariu
Puscariu. Sibiu, 1880. Pretiulu 1 fl.

Aritmetica. Exercitii practice cu numerii dela
1—1000, dupa sistemulu decadicu, pentru incepetorii din
anulu alu treilea, de Dometiu Dogariu si Ion
Dariu, invetiatori la scól'a primara din Satulungu etc.
Manualu esaminatu de o comisiune de invetiatori si pro-
fesori. Brasiovu, 1880. Editur'a librariiei romane I. C.
Tacit. Pretiulu 75 cr.

Istori'a universale, alesu istori'a natiunii româ-
nesce si a regatului Ungari'a, pentru scól'a poporala
de Dr. Georgiu Popa, Aradu 1879 in tipografi'a die-
cesana. Pretiulu 35 cr. de exempl. Se vende la autoriu.

Compendiu de geografi'a universalá, prelucrata in
usulu scóleloru medie si preparandielor de Teodoru
Ceontea, profesoru preparandialu. Aradu, 1880, cu
tipariulu diecesanu (Pretiulu 1 fl. 50, se vinde la autoru
Dela 10 exempl. unulu rabatu).

Catichetic'a bisericeii dreptu credintiósé resaritene
de protopresbiterulu Ioan Stefanelli, catichetu la
scól'a poporala si docente la facultatea teologica a uni-
versitatii din Cernautiu; Sibiu, la eredi de Closius, 1879.
Pretiulu 5 fl.

De acela-si: *Catichese*, tractandu istori'a biblica a
testamentului vechiu, manualu pentru caticheti si invetia-
torii scóleloru poporale, pentru pastori sufletesci la cati-
chisatiunile prescise in biserica, pentru candidatii de in-
vetiatori etc. Tom. I. Sibiu 1880. pag. 490. Pret. 5 fl.

Asupra acestor opuri vomu mai reveni in numerele
urmatóre.